

***ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI
DOLGOZAT***

**AZ EURÓPAI LABDARÚGÁS VERSENYRENDSZERÉNEK
VÁLTOZÁSÁHOZ VALÓ FOGYASZTÓI ATTITŰD VIZSGÁLATA**

**EXAMINING CONSUMER ATTITUDES TO THE CHANGING
COMPETITION SYSTEM OF EUROPEAN FOOTBALL**

DEBRECEN
2024. április 24.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. Célkitűzés.....	3
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1. A futball szektor értelmezése üzleti környezetben	4
2.2. Az európai topklubok pénzügyi helyzete és bevételi forrásai	5
2.3. A Bajnok Ligája.....	6
2.4. Az Európai Szuperliga.....	7
3. Anyag és módszer	8
3.1. Módszer	8
3.2. Anyag:	9
4. Eredmények és azok értékelése.....	9
4.1. Sportfogyasztási szokások.....	9
4.2. Attitűdvizsgálatok eredményei	11
5. Következtetések és javaslatok.....	15
Összefoglalás.....	17
Szakirodalmi jegyzék	18

Bevezetés

A dolgozatom témája az európai labdarúgás versenyrendszerének változása, valamint a fogyasztók ehhez való hozzáállása. A választott téma aktualitását mi sem jelzi jobban, mint az Európai Szuperliga megvalósításának ötlete.

A koronavírus járványnak köszönhetően előtérbe kerültek bizonyos mély, strukturális problémák, melyek az UEFA Bajnokok Ligája (BL) jelenlegi lebonyolítási rendszerével, valamint a legnagyobb európai klubok pénzügyi működésével kapcsolatosak (*Braun et al., 2022*). Az európai labdarúgás kihívásainak orvoslására, valamint a nemzetközi klubszintű labdarúgás strukturális megváltoztatására 12 európai topcsapat kezdeményezte az Európai Szuperliga elindulását. Ha ezt a kezdeményezést véghez viszik a résztvevők, az alapjaiban változtatta volna meg a hagyományos kontinentális tornát. A Szuperliga elindítása nem valósulhatott meg, azonban az európai topklubok mindent meg fognak tenni, hogy változtassanak jelenlegi helyzetükön, javítva a szponzori és közvetítési jogokból származó bevételi eredményeiket. Ennek megvalósításához pedig olyan reformokra van szükség, amelyek a sportfogyasztókra is jelentős hatást gyakorolnak. A 2021-es próbálkozást követően 2023-ban is megkísérelték a szuperliga megvalósítását, azonban ez utóbbi a 2021-es esetnél is hamarabb el lett tusolva (ideiglenesen).

A Szuperliga esetében egy olyan ligarendszerről beszélhetünk, amely az észak-amerikai sportmodellből emelne át elemeket. Sloane (2006) által megfogalmazott szempontok szerint az észak-amerikai és az európai sportmodell merőben eltér egymástól. Az észak-amerikai modellben a cél a profitmaximalizálás, ezzel szemben Európában a haszonmaximalizálás, a sport áll a középpontban. A hivatásos ligák Észak-Amerikában egy zárt struktúrával rendelkeznek, ahol nincs kiesés és feljutás, ezzel szemben Európában nyílt ligarendszerekről beszélhetünk. A csapatokat működtető gazdasági társaságok Észak-Amerikában horizontálisan (a liga szintjén), Európában pedig vertikálisan integrálódtak. Ez azt jelenti, hogy Amerikában a csapatok a piac és a bevételek szempontjából kooperálnak egymással és csupán a pályán küzdenek meg egymással. Európában ettől eltérően a klubcsapatok jellemzően minden szempontból, a pályán és azon kívül is riválisai egymásnak (Szemesi, 2015). A franchise-ok közös erővel lépnek fel a „gazdasági piacon”, és ez az együttműködés szélesíti a franchise-ok számára a kereskedelmi bevételek lehetőségeit. Ezek a ligák egy úgynevezett Joint Venture rendszerben működnek, amely közös vállalkozási rendszert jelent (Váczi et al., 2021).

A Szuperliga tehát az észak-amerikai modellhez hasonló kereteket kívánt életre hívni, zárt ligarendszert kezdeményeztek, fizetési plafont akartak meghatározni és Joint Venture

rendszerben működni. Az Európai Labdarúgó Szövetségtől (UEFA), illetve a nemzetközi sportszövetségektől független bajnokság létrehozása volt a céljuk, ahol a ligán belüli bevételek elosztása sokkal kiegyenlítettebb.

Az már biztos, hogy a rendszerszintű változásokra a magasan jegyzett klubok részéről mindenképpen nagy az igény. Ezt jelzi az is, hogy a 2021 után elég hamar, 2023-ban újra próbálkoztak a kezdeményezők. Ezt egy ideig vissza tudja tartani az UEFA, azonban a fő zászlóvivők nem fognak leállni, ki fognak állni a változás követelése mellett. A kérdés az, hogy ha ez bekövetkezik, az a topcsapatokon kívül másnak is kifizetődő lenne-e. Gondolok itt a kisebb csapatokra, nézőkre, szurkolókra, nemzetközi szövetségekre, illetve országos szövetségekre egyaránt.

A téma aktualitását igazolja, hogy az UEFA Bajnokok Ligája a 2024-25-ös szezontól kezdve bizonyos reformokon megy át, amivel modernizálni kívánják a kupasorozatot. Az UEFA-nál érzik, hogy változásra van szükség, azonban ez az opció nem jelent megoldást az európai topcsapatok pénzügyi gondjaira.

Az elméleti kutatásokon felül a közéleti és sportsajtót is megmozgatta a téma az elmúlt években. A legnagyobb hazai elérésű sportlap, a Nemzeti Sport (2021) szerint a Szuperliga egyfajta háborút indít a legnagyobb futballklubok és a nemzeti labdarúgószövetségek, illetve UEFA között. A Szuperliga 2021 óta folyamatosan napirendi ponton van az európai labdarúgás különböző szereplői körében, a 2023-as újbóli indítványozás is arra enged következtetni, hogy a kezdeményezés közel sem tekinthető lezártnak.

1. Célkitűzés

A Bajnokok Ligája már 1992 óta meghatározza az európai klubfutballt. Ez a kupa története során mindig tele volt meglepetésekkel, néha lehengerlő dominanciával, rengeteg sikertörténettel, olykor nagycsapatok csalódottságot keltő leszereplésével. A Bajnokok Ligájához mindezen eseményekhez köthető érzelem hozzátartozik, ez adja a szurkolók rajongásának egyik fő okát. Felmerül a kérdés, hogy ha a változások megtörténnek, megmaradnak-e ezek az élmények, érzelmi kötődések az európai csúcsfutballhoz? Vagy a szurkolók kiábrándultságát eredményezi, akik a történelekből csak azt szűrik le, hogy a pénzéhes európai topcsapatok újabb módon növelik a bevételeiket, figyelmen kívül hagyva azok véleményét, akik a látványcsapatsportoknál igazán számítanak, a szurkolóké?

Kutatásom fő célja, hogy feltárjam a magyar, európai klubfutballt követők véleményét, az európai labdarúgás versenyrendszerének strukturális változásáról.

További célkitűzéseim:

C1: Megvizsgálni, hogy elégedettek-e a labdarúgó szurkolók a Bajnokok Ligája lebonyolításával.

C2: Feltárni, hogy támogatják-e az Európai Szuperliga ötletét.

C3: Megvizsgálni, hogy van-e különbség az Európai Szuperligához való hozzáállásban a különböző generációk között.

Dolgozatomban szekunder és primer kutatási eszközöket egyaránt használok annak érdekében, hogy a téma feltérképezése a lehető legrészletesebb lehessen. A szekunder kutatásom során a témához szorosan kapcsolódó magyar, illetve külföldi szakirodalmak kerülnek feldolgozásra. A primer kutatáson belül kvantitatív kutatási módszert, kérdőíves felmérést alkalmazok, amivel nagymintát fogok tudni sztenderd módon megkérdezni.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A football szektor értelmezése üzleti környezetben

A labdarúgás az 1990-es évek eleje óta jelentős változásokon ment keresztül. A labdarúgás kommercializálódása következtében a sport és a játék élvezete helyett az üzleti szempontok léptek a középpontba. A globalizáció említhető az egyik fő okaként ennek az üzletiesedésnek, mely lehetővé teszi a munkaerő és a tőke szabad áramlását (Zhang et al., 2018).

András (2003) tanulmánya alapján abban, hogy a football egy globális üzletté avanszálódott, fontos tényező és jelentős mérföldkő volt a televíziózás megjelenése. A televíziózásban, mint értékesítési csatornában rejlő üzleti lehetőségek kimaximalizálása érdekében, a sport médiaképes szolgáltatássá való átalakítására volt szükség. Az 1990-es évek elején az előtt soha nem látott mértékben kezdtek el sportközvetítési jogdíjakat vásárolni médiaközvetítő cégek (Williams, 1994). A labdarúgó szervezeteknek ezt követően, és azóta folyamatosan kiemelkedő célját képezi, hogy televíziós fogyasztásra minél inkább megfelelő és alkalmas eseményeket hozzanak létre. A 2000-es évekre a labdarúgó klubok pénzügyeinek egyik legfontosabb tartóelemévé vált a közvetítési jogok értékesítése (Andreff, 2021).

A sportágban végbemenő üzleti átalakulásnak köszönhetően egyre több befektető és idegen tőke jelent meg. Emiatt szükség volt a klubok bevételi forrásának diverzifikációjára, ezzel biztosítva az elvárt hozamszint lehetőségét a befektetők részére. Ennek megvalósulása azonban nem valósulhatott volna meg a klubok üzleti modelljének modernizálása nélkül, ugyanis az üzleti átalakulás következtében elengedhetetlen volt, hogy a sportvállalkozások a sporton felül pénzügyi szempontból is versenyképesé váljanak (Nauright — Ramfjord, 2010). A footballban jellemző egy úgynevezett „kettős célrendszer”, ahol a labdarúgó klubok egyszerre törekednek a sikeres sportteljesítményre és az eredményes üzleti működésre (Chadwick, 2009;

Wilson, 2017). Bizonyos esetekben felmerülhet egy trade off (döntési kompromisszum) helyzet, melyet az eredményez, hogy a korábban említett két cél ellentétben áll egymással.

Megállapítható, hogy az elmúlt évtizedekben rendkívül gyors üzleti átalakuláson ment át az európai labdarúgás. Az iparágba áramló rengeteg idegen tőke, valamint az átalakult üzleti modell következményeképp megjelent a kettős célrendszer. A sportteljesítményben mért sikerek mellett előtérbe került az üzleti értelemben vett sikeresség is. Ez a két tényező sokszor szemben áll egymással, ilyenkor fontos, hogy a klubok azt a célt helyezték az első helyre, amely a hosszú távú céljaikat leginkább szolgálni tudja. Az európai labdarúgás legfontosabb célja manapság megtalálni azt az egyensúlyt, amelyben a sportsikerek mellett egy stabil üzleti modell kivitelezhető.

2.2. Az európai topklubok pénzügyi helyzete és bevételi forrásai

A labdarúgás a bevételi forrásokat tekintve nagy változásokon ment át a huszonegyedik században. Korábban az volt a jellemző, hogy a bevételi csatornákat a jegy eladásokból származó pénzek határozták meg, azonban manapság a bevételi források jóval diverzifikáltabbak. A jelenkor futballjában meghatározó fő bevételi források a kereskedelmi bevételek, a médiajogok értékesítése, valamint az árbevételként elszámolandó meccsnapi bevételek. A felsorolást még kiegészítik a klubok játékosjog értékesítésből származó bevételei, valamint a kupasorozatok díjazásai (Szymanski, 2015). Az előbb említett kategóriákon belül az elmúlt tíz évben a médiajogok értékesítéséből származó bevétel növekedett a legnagyobb mértékben, megelőzve a korábban első helyen álló meccsnapi bevételeket. A COVID-19 világjárvány méginkább gyorsította ezt a folyamatot, hiszen hatására egy ideig szinte teljesen kiestek a meccsnapi bevételek. Az ebből származó veszteséget a klubok a médiajogok még nagyobb volumenű értékesítésével próbálták kompenzálni, és egy egyensúlyt megteremteni (Sánchez et al., 2019).

A Deloitte (2024) jövőbeli kilátásai szerint ígéretes növekedés vár a klubok kereskedelmi és mérkőzésnapos bevételeire is, hiszen nagy a kereslet az élő sport és az egyéb szórakoztatás iránt. A klubok a 2022-23-as szezonban hatékonyan használták a stadionjaikat, nem csak mérkőzésnapokon, hanem egyéb rendezvények szervezésével is. Az európai klubok körében elindult egy stadionfejlesztési hullám. A cél ezzel az, hogy olyan időszakokban is generáljanak bevételt, amikor a közvetítési díjakból nem folyik be pénz. A fejlesztett stadionokban egyéb szórakozási lehetőségekre nyílik lehetőség, akár élő eseményekre is, mint például koncertek. A jövőben az európai klubok számára méginkább fontos lesz a bevételek diverzifikálása. Pénzügyi veszélyt jelent ugyanis a változékony sportteljesítmény, a kihívást jelentő makrogazdasági körülmények, valamint a futball ökoszisztémát érő jövőbeli megrázkódtatások

olyan időszakban, amikor az UEFA és a helyi kormányzó testületek részéről szigorítás lép fel a pénzügyi szabályozások tekintetében. Azonban, ha a bevételek megfelelően vannak diverzifikálva, a klubok mindezen veszélyek ellenére életképesek tudnak maradni (Deloitte, 2024).

2.3. A Bajnok Ligája

Az európai klubfutball csúcsaként az UEFA Bajnokok Ligáját kell kiemelnem, amely 1992-től nyújt szórakozást az európai labdarúgást kedvelők számára. A versenysorozat elődjeként meg kell említenem a Bajnokcsapatok Európa Kupáját, amely 1955-1992 között állt fent. 1990-es évektől a labdarúgás üzletiesedése vezetett leginkább a kupasorozat megreformálásához. A labdarúgásnak haladnia kellett a korral, melyhez rendszerszintű változásokra volt szükség (Heteyi, 2020).

A Bajnokok Ligája is sok változáson ment keresztül az elmúlt 32 évben, bővült a résztvevő csapatok száma, a selejtezőben megmérkőző klubok száma, de még a kiesés szakasz mérkőzésszámaiban is változásokat eszközöltek. Jelenleg 32 csapat jut a Bajnokok Ligája főtáblára, ahol négycsapatos csoportokban küzdenek az alapszakasz során. Ezt követi a nyolcaddöntő, a negyeddöntő, az elődöntő, majd pedig a döntő a rájátszás során. A Bajnokok Ligájának, mint versenyrendszernek eltökélt szándéka lett globálisan kielégíteni a fogyasztókat. Főműsoridőben érkeznek a mérkőzések, hogy az a lehető legeladhatóbb legyen. A lebonyolítási rendszer is úgy lett kialakítva, hogy a legerősebb bajnokságokból jusson be a legtöbb csapat, valamint a legerősebb csapatok minél tovább bennmaradjanak, hiszen ők hozzák az igazi nézettséget és marketingértéket. Az UEFA azonban a kevésbé tehetsős csapatokról sem felejtkezik meg, a rendszer folyamatos csiszolása, valamint a bevételek részbeni átcsoportosítása azt jelzi, hogy az UEFA törekszik mindenkinek esélyt adni az érvényesülésre (Ferkai — Ládonyi, 2007).

A Bajnokok Ligája struktúrájában egy jelentős reform fog bekövetkezni a 2024-25-ös szezontól kezdődően. A hagyományos csoportkör megszűnik, amit egy olyan szakasz fog felváltani, melyet gyakran „svájci rendszernek” neveznek. 36 csapat alkotja majd a főtáblát, ahol minden csapat nyolc-nyolc meccset játszik, négyet hazai pályán, négyet pedig idegenben. A nyolc forduló után legjobban teljesítő nyolc csapat automatikusan bejut a nyolcaddöntőbe, a legjobb tizenhat közé. A 9-24. helyezett csapatokat párba sorsolják, a párharcok győztesei pedig bejutnak a nyolcaddöntőbe. Ezt követően az egyenes kieséses szakasz a megszokott rend szerint folytatódik (UEFA, 2022).

2.4. Az Európai Szuperliga

Az elmúlt néhány évben több probléma is felmerült a Bajnokok Ligája és a legnagyobb európai labdarúgóklubok kapcsán. A csapatok egyik legfőbb bevételi forrása a közvetítési díjak értékesítése, mely az összbevétel körülbelül 40%-át teszi ki a Deloitte (2024) számításai szerint. A probléma az, hogy az elmúlt években megváltozott sportfogyasztási szokások miatt ez a bevételi forrás veszélybe került. További gondot jelent még a csapatok nagymértékű eladósodottsága, amely többek között köszönhető a klubok stadionfejlesztésének, félre sikerült játékostranszfereknek, földtől elrugaszkodott játékosfizetéseknek és nem várt bevételkieséseknek, mint például a COVID időszak, amikor a meccsnapi bevételek szinte teljesen megszűntek (Braun et al., 2022).

A klubsztintű európai labdarúgás csökkenő népszerűsége, valamint a topklubok pénzügyi nehézségei végett merült fel az Európai Szuperliga megvalósításának ötlete 2021-ben. Az alapkoncepcióban a 12 alapító klub (AC Milan, az Arsenal, az Atlético Madrid, a Chelsea, az FC Barcelona, az Internazionale, a Juventus FC, a Liverpool FC, a Manchester City, a Manchester United, a Real Madrid és a Tottenham Hotspur) mellett még további 3 csapat állandó résztvevője lenne a bajnokságnak, valamint további 5 csapat meghívás alapján kerülhetne be évről évre a versenyrendszerbe (Braun et al., 2022).

Az így kialakult mezőnyből jönne létre két tízfős csoport, ahol mindenki játszana mindenkivel hazai pályán, illetve vendégként is. A csoportokból az első 3 helyezett csapat automatikusan a legjobb nyolc közé kerülne, a 4.-5. helyezett csapatok pedig egy play-off keretén belül küzdenének meg egymással a negyedöntőbe jutásért. Ezt követően hasonló lenne a további lebonyolítási rendszer a jelenlegi Bajnokok Ligájához, ugyanis oda-visszavágós párharcok útján lehetne menetelni a döntőig (Nemzeti Sport, 2021).

Ennek az átalakított rendszernek az előnye, hogy így Európa topcsapatai több mérkőzést játszanának le egymással, ez pedig a sportfogyasztók számára izgalmas és vonzó szolgáltatás lenne. Ez a folyamat magasabb szponzori és közvetítési díjakat eredményezne, amely növelné a klubok bevételét. A Bajnokok Ligájához képest a Szuperliga sokkal kiszámíthatóbb és stabilabb bevételi forrást jelentene az alapító klubok számára, mivel ők teljesítménytől függetlenül állandó résztvevők lennének. A megnövekedett bevételeknek köszönhetően a Szuperliga csapatai méginkább dominánsabbak lennének hazájuk bajnokságában, ez pedig negatív hatással lenne a nemzeti ligák versenyegyensúlyára (Braun et al., 2022).

2023 elején új tervvel álltak elő a Szuperligával kapcsolatban. Az új tervezet szerint egy nyílt, teljesítmény alapon működő ligarendszer lépne fel, ahová kisebb bajnokságokból is bekerülhetnének csapatok, mint például a holland, a belga, vagy éppen a skót első osztály.

Ebben az új koncepcióban 60-80 csapat vehetne részt bajnoki szerepléshez kötötten. A fő változás, melyet bevezetnének, hogy az európai versenyrendszert a klubok kormányozzák, és szigorú pénzügyi szabályokat igyekeznek betartatni. A klubok csupán saját maguk által megtermelt bevételük egy bizonyos százalékát költhetnék el fizetésekre és játékosigazolásokra. A Szuperliga alapítóinak továbbra is egy fogyasztók számára izgalmasabb, és ezáltal jövedelmezőbb bajnokság létrehozása a céljuk (Nemzeti Sport, 2023a, 2023b).

3. Anyag és módszer

3.1. Módszer

Ahogy a dolgozatom célkitűzések részében is említettem, a munkám során szekunder és primer kutatási eszközöket egyaránt alkalmaztam. A szekunder kutatásom során a témához szorosan kapcsolódó magyar, illetve külföldi szakirodalmak kerültek feldolgozásra. A primer kutatáson belül kvantitatív kutatási módszert, kérdőíves felmérést alkalmaztam. A kérdőíves eljárás előnyei például, hogy a minta nagysága nagy, a megkérdezési mód sztereotípiás, a fő tudományos háttér a statisztika, a matematika, a demográfia és a szociológia, valamint objektívebb, pontosabb eredmény kapható, mint a kvalitatív módszerek esetében (Veres et al., 2017)

A Kérdőívem három részből épült fel: egy demográfiai blokk, egy fogyasztási szokásokat vizsgáló rész, végül pedig egy attitűdvizsgálat. Az attitűdvizsgálat egy 1-4-ig terjedő skálán mozgott, ennek oka az volt, hogy a kitöltő ne maradhasson semleges, mindenképpen foglaljon állást valami mellett. A kérdőívet Google űrlapszerkesztő program segítségével készítettem el. A kérdőívet online platformokon kezdtem el terjeszteni. Ebben segítségemre volt a közösségi média, ahol különböző európai topcsapatok és magyar alakulatok szurkolói csoportjaiban osztottam meg az űrlapomat, valamint külföldi sportligák, illetve a Bajnokok Ligája kedvelők közösségében is terjesztettem a kérdőívemet.

Az adatokat Microsoft Excel és IBM SPSS Statistics 25 nevű programmal dolgoztam fel és elemeztem. A gyakorisági eloszlásokon és a leíró statisztikai mutatókon (számtani átlag és szórás) túl, különbözőség vizsgálatokat végeztem a generációk között a sportfogyasztási szokások, illetve a Szuperligával kapcsolatos fogyasztói attitűdök mentén. A generációk közötti különbségek vizsgálatát Kolmogorov-Szmirnov teszt előzte meg, melynek eredménye alapján a mintám nem normális eloszlást követ. A normalitás teszt eredményét figyelembe véve Kruskal-Wallis-próbát végeztem.

3.2. Anyag:

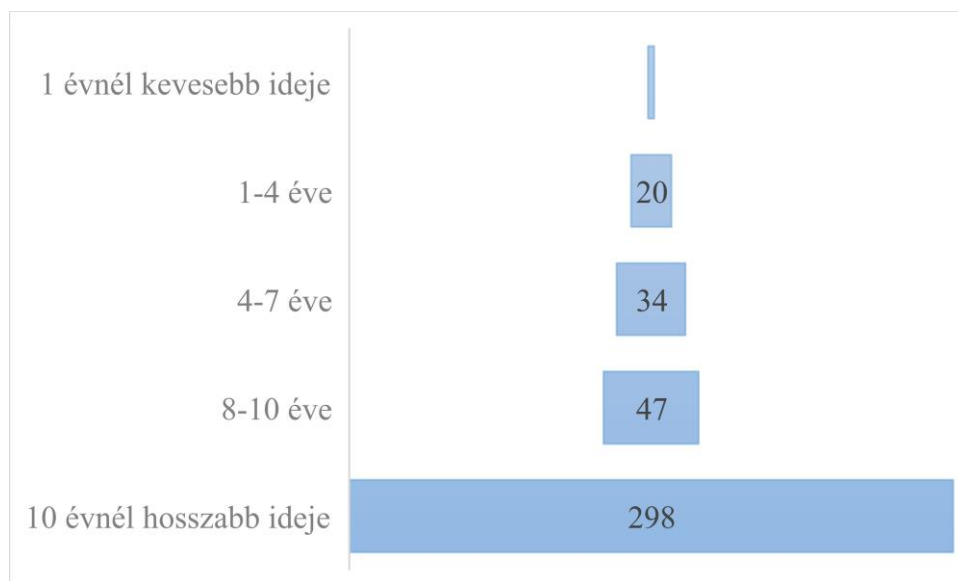
A kérdőívet 402 fő töltötte ki, amely 2024. február 27. és március 19. között volt kitölthető, azaz 3 héten keresztül volt nyitott a válaszadók számára.

A labdarúgás sportági érdeklődéséből adódóan a mintában is magas a férfiak aránya, 91%, míg a nőké csupán 9%. A kitöltők generációs megoszlását tekintve 3,2%-uk tartozik a Baby boom, 28,6%-uk az X, 20,1%-uk az Y, míg 47,8%-uk a Z generációba. A válaszadók átlagéletkora nők esetében 37,1 év, férfiaknál pedig 34,2 év. A minta 43,3%-a városban, 22,1%-a Megyeszékhelyen, 17,4%-a községben, 17,2%-a pedig a fővárosban lakik. A kitöltők 28,9%-a rendelkezik alapfokú végzettséggel, 37,1%-uk középfokú végzettség birtokában van, míg 34%-uk pedig felsőfokú végzettséget tudhat magáénak.

4. Eredmények és azok értékelése

4.1. Sportfogyasztási szokások

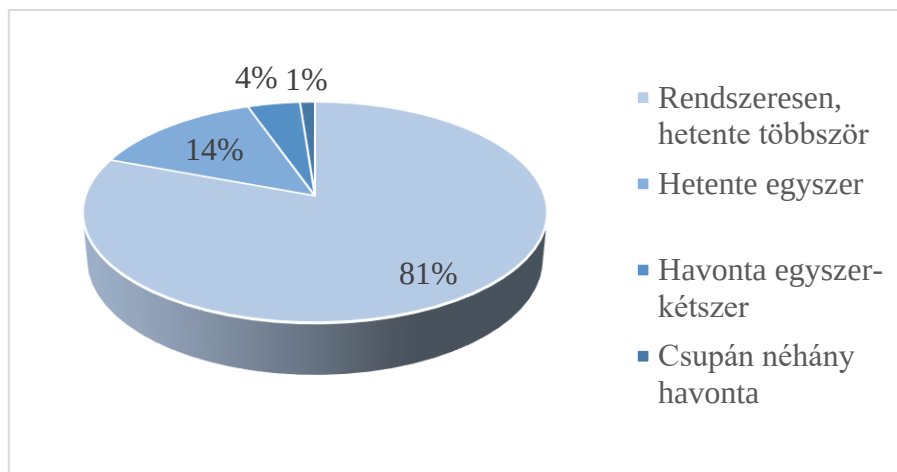
A kitöltők 75%-a több mint 10 éve, 85%-a pedig minimum 8 éve követi figyelemmel az európai nemzetközi klubtornákat. A megoszlást az *1. ábra* mutatja be. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a válaszadók kellő tapasztalattal rendelkeznek az európai klubfutball terén.

1. ábra: A kitöltők nemzetközi klubtornákat figyelemmel követésének években történő bemutatása (fő)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

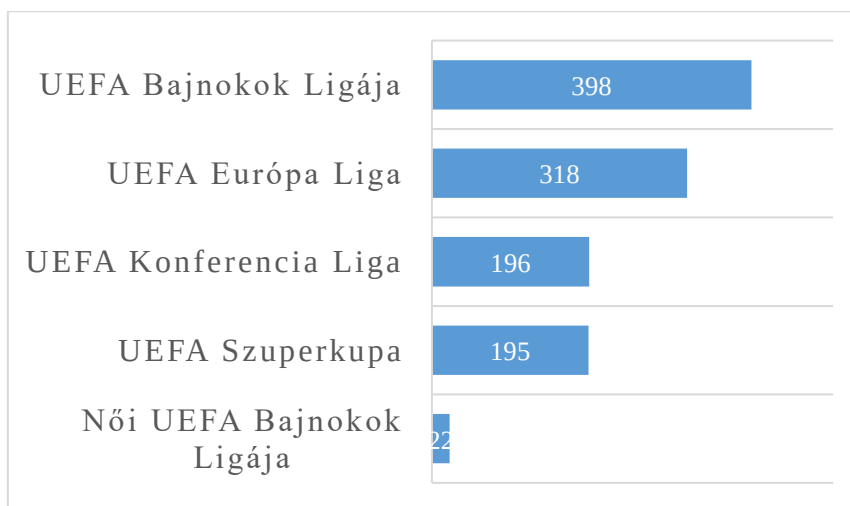
A válaszadók 95%-a heti rendszerességgel néz labdarúgó mérkőzéseket, amely ismételten azt bizonyítja, hogy a minta véleménye releváns a témával kapcsolatban. A kitöltők mérkőzés megtekintési rendszerességét a *2. ábra* mutatja be.

2. ábra: A kitöltők mérkőzés megtekintési rendszerességét bemutató ábra (%)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Azt, hogy a kitöltők, mely európai nemzetközi klubtornákat követik figyelemmel, a 3. ábra mutatja be. Jól látható, hogy a Bajnokok Ligája a legkiemelkedőbb a mezőnyből, ugyanis a válaszolók 99%-a figyelemmel követi. Az UEFA Európa Liga is magas értéket kapott. Ennek egyik legfőbb oka az lehet, hogy Szoboszlai Dominik a Liverpool csapatát erősíti, az angolok pedig idén az Európa Ligában játszanak, így sok magyarnak vonja magára a kupasorozat a figyelmét. A Konferencia Ligát is sokan megjelölték a mintából, 196-an nyilatkoztak úgy, hogy figyelemmel követik. Magyar viszonylatban ennek a legvalószínűbb oka, hogy a Ferencváros idén ebben a kupasorozatban indult.

3. ábra: A kitöltők mérkőzés megtekintési rendszerességét bemutató ábra (%)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A generációs bontásban történő vizsgálatok során a Baby boom generációba tartozókat kihagytam, ugyanis az alacsony létszám miatt torzító hatást gyakorolna az eredményre. A

sportfogyasztási szokásokat vizsgáló négy állítás közül három esetben tárt fel szignifikáns eltérést a Kruskal-Wallis-próba. A 2. táblázatban az látható, hogy az Z generáció tagjaira jellemzőbb, hogy szívesebben nézik a nagycsapatok mérkőzéseit ($p < 0,05$). Az Y generációra jellemzőbb az az állítás, miszerint kevesebb mérkőzést nézne, amiben kiscsapatok játszanak ($p < 0,05$). A Z generációra jellemzőbb, hogy szívesebben nézné két „sztárcsapat” európai kupamérkőzését (pl. Real Madrid-Juventus), mint az országokon belüli rangadókat (pl. Juventus-Inter) ($p < 0,05$).

Az, hogy a kitöltők a nagycsapatok meccseit nézik legszívesebben összefüggésben áll a szurkolói motivációkkal, ugyanis Balogh — Bácsné (2019) szerint a szurkolók motivációs tényezői között meghatározó szereppel bír a sportteljesítmény minősége és a látványosság. Minél rangosabb csapatok mérkőznek meg egymással, annál magasabb a szurkolók által remélt és elvárt játékminőség.

2. táblázat: **Generációs különbségek a sportfogyasztási szokásokban (N = 388)**

Állítások	X		Y		Z	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
A nagycsapatok meccseit nézem legszívesebben*	2,74	0,99	3,12	0,81	3,23	0,72
Kevesebb mérkőzést néznék, amiben kiscsapatok játszanak*	2,22	0,10	2,56	0,91	2,47	0,86
Csak a rangadókat szoktam nézni*	1,60	0,75	1,80	0,87	1,83	0,89
Szívesebben nézem két „sztárcsapat” európai kupamérkőzését, mint az országokon belüli rangadókat.*	2,08	0,98	2,32	1,02	2,58	1,04

* $p < 0,05$

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

4.2. Attitűdvizsgálatok eredményei

A generációs bontásban történő vizsgálatok során a Baby boom generációba tartozókat ennél a pontnál is kihagytam, ugyanis az alacsony létszám miatt torzító hatást gyakorolna az eredményre. A fogyasztói attitűdöket vizsgáló tizenöt állítás közül hét esetben tárt fel szignifikáns eltérést a Kruskal-Wallis-próba. A 3. táblázatban az látható, hogy a Z generáció elégedettebb a jelenlegi BL lebonyolítással ($p < 0,05$). A kitöltők szerint a labdarúgásban nem fontosabb az innováció a tradicionál, azonban az állítással való egyetértés a Z generációra a

jellemzőbb ($p < 0,05$). A Z generáció ért egyet leginkább azzal, hogy a mai labdarúgásnak a globális szurkolók érdeklődését és elvárásait kell kielégítenie, valamint azzal is, hogy a mai labdarúgásnak inkább a globalitás irányába kellene fejlődnie, ahol a legnagyobb európai klubok hétről-hétre egymással játszanának ($p < 0,05$). A Z generáció ért egyet leginkább azzal is, hogy a modern labdarúgásban továbbra is szükség van helyi rivalizálásokra, mint például Liverpool-Everton vagy Barcelona-Espanyol ($p < 0,05$). Továbbá szintén a Z generáció tagjai értenek egyet azzal az állítással is, miszerint az európai labdarúgásnak szüksége van egy nyílt (feljutásos-kieséses) ligarendszerre, ahol a legnagyobb klubok egymással játszanak, továbbá azzal is, hogy a Szuperligába való bekerülésnek az alapja a klubok sportszakmai eredményeinek kell lennie ($p < 0,05$).

A vizsgálat során megállapítható, hogy a szurkolók számára fontosabb a kedvenc csapatuk győzelme, mint a mutatott játék, valamint a kitöltők szerint a mai labdarúgásban is szükség van helyi rivalizálásokra és fontos, hogy a klubok helyi társadalmi beágyazottsággal rendelkezzenek. Balogh (2021) szerint a szurkolók motivációs tényezői között meghatározó szereppel bír a sikertényező, valamint a klubok lokális beágyazottsága is.

3. táblázat: Generációs különbségek a fogyasztói attitűdökben (N = 388)

<i>Állítások</i>	X		Y		Z	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Elégedett vagyok a jelenlegi BL lebonyolítással*	2,64	0,94	2,95	0,92	3,24	0,80
<i>A labdarúgásban fontosabb az innováció, mint a tradíció*</i>	1,93	0,89	2,04	0,98	2,17	0,84
<i>A mai labdarúgásnak a globális szurkolók érdeklődését és elvárásait kell kielégítenie*</i>	2,50	0,92	2,64	0,91	2,82	0,84
<i>A modern labdarúgásban továbbra is szükség van helyi rivalizálásokra*</i>	3,30	0,89	3,68	0,57	3,70	0,56
<i>A mai labdarúgásnak inkább a globalitás irányába kellene fejlődnie, ahol a legnagyobb európai klubok hétről-hétre egymással játszanának*</i>	1,81	0,77	1,93	0,91	2,11	0,95

<i>Az európai labdarúgásnak szüksége van egy nyílt (feljutásos-kieséses) ligarendszerre, ahol a legnagyobb klubok egymással játszanak*</i>	2,10	0,92	2,00	0,98	2,34	1,05
<i>A Szuperligába való bekerülésnek az alapja a klubok sportszakmai eredményeinek kell lennie *</i>	2,57	1,09	2,83	1,02	2,96	1,03

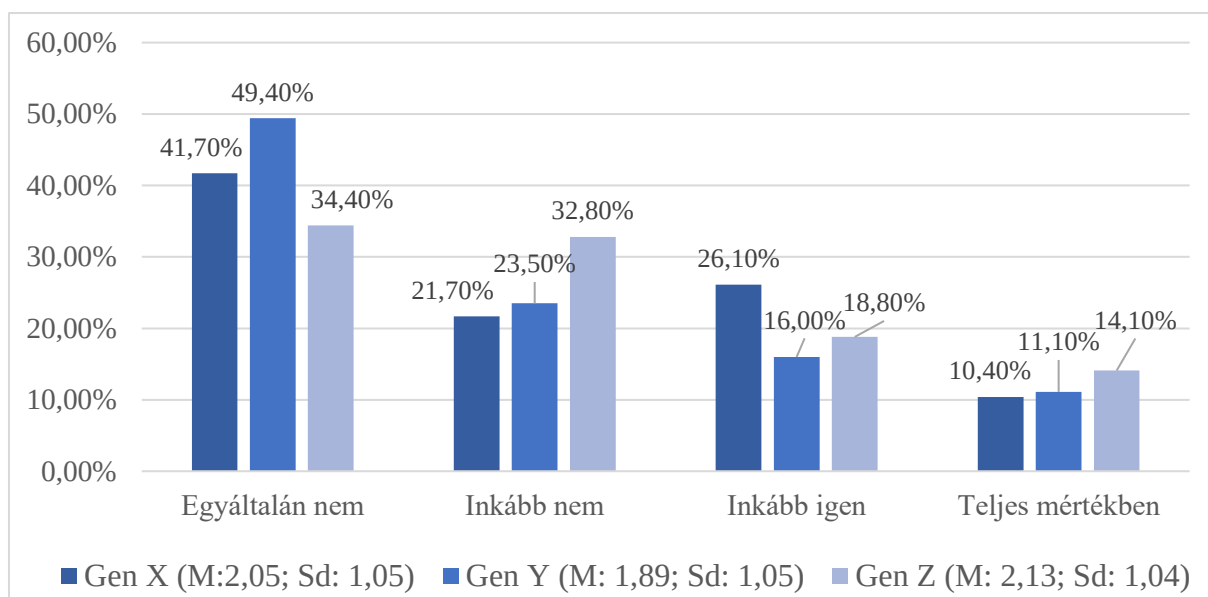
*p<0,05

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A következő állítások esetében nem tárt fel szignifikáns eltérést a Kruskal-Wallis-próba:

- A csapatom győzelme fontosabb, mint a mutatott játék
- Még több nemzetközi mérkőzést kellene vívnia a csapatoknak
- A jelenlegi Bajnokok Ligája rendszer elavult
- Az európai klubfutball rendszerében változásokra van szükség
- A modern labdarúgás a szórakoztatóipar része
- A mai labdarúgásban továbbra is fontos, hogy a kluboknak helyi társadalmi beágyazottsággal kell rendelkeznie
- Az európai labdarúgásnak szüksége van egy zárt ligarendszerre, ahol a legnagyobb klubok egymással játszanak és ebbe a ligába nincs feljutás, illetve kiesés
- A Szuperligába való bekerülésnek az alapja a klubok népszerűségének kell lennie

A Szuperliga támogatottsága esetében nem tárt fel szignifikáns eltérést a Kruskal-Wallis-próba. A kitöltők összességének 66,7%-a, vagyis nagyjából kétharmada a kezdeményezés ellen van és inkább nem vagy egyáltalán nem támogatja az Európai Szuperliga létrejöttét. A Szuperliga támogatottságát a 4. ábra mutatja be generációs bontásban. Megfigyelhető a beérkező válaszok alapján, hogy habár egyik generációra sem lehet rámondani, hogy támogatná a Szuperligát, azonban a Z generáció a legnyitottabb rá.

$p > 0,05$

Megjegyzés: M = átlag; Sd = szórás

4. ábra: Generációs különbségek a Szuperliga támogatottságában

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A Szuperliga által kifejtett hatásokról szóló vélemények generációs bontásban való vizsgálatakor öt állítás közül négy esetben tárt fel szignifikáns eltérést a Kruskal-Wallis-próba. A generációk közötti különbségek vizsgálata során a Baby boom generációba tartozókat ennél a pontnál is kihagytam, ugyanis az alacsony létszám miatt torzító hatást gyakorolna az eredményre. A 4. táblázatban látható, hogy leginkább a Z generáció szerint az európai klubfutball globális népszerűsítésére inkább pozitív hatást fejtene ki az Európai Szuperliga ($p < 0,05$).

A kitöltők véleménye homogénnek tekinthető abban a kérdésben, hogy milyen hatást fejt ki a Szuperliga a mérkőzések izgalom faktorára. Izgalom faktor alatt a mérkőzések kimenetelének bizonytalanságát kell érteni, amely korábbi kutatások alapján szintén jelentősen befolyásolja a szurkolók érdeklődését (Dénes, 1998; Szymanski, 2003; Fort – Quirk, 2011).

4. táblázat: Generációs különbségek a Szuperliga által kifejtett lehetséges hatásokban

Állítások	X		Y		Z	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
<i>Az európai klubfutball globális népszerűsítése*</i>	2,04	0,86	2,12	0,86	2,42	0,78
<i>A klubok pénzügyi helyzete</i>	2,55	0,76	2,59	0,76	2,60	0,68

<i>Az egyes országok bajnokságának a színvonala</i>	1,55	0,75	1,44	0,69	1,66	0,87
<i>A mérkőzések izgalom faktora</i>	2,20	0,79	2,21	0,83	2,26	0,79
<i>A mérkőzéseket helyszínen megtekintő nézők száma</i>	2,30	0,77	2,37	0,72	2,43	0,71

*p<0,05

5. Következtetések és javaslatok

Kutatásom fő célja volt, hogy feltárjam a magyar, európai klubfutballt követők véleményét, az európai labdarúgás versenyrendszerének strukturális változásáról.

További célkitűzéseim voltak:

C1: Megvizsgálni, hogy elégedettek-e a labdarúgó szurkolók a Bajnokok Ligája lebonyolításával.

C2: Feltárni, hogy támogatják-e az Európai Szuperliga ötletét.

C3: Megvizsgálni, hogy van-e különbség az Európai Szuperligához való hozzáállásban a különböző generációk között.

A következő megállapításokat tudom megfogalmazni jelen mintára vonatkozóan:

C1: A kitöltők, különösen a fiatalabb generációk elégedettek a Bajnokok Ligája lebonyolítási rendszerével, nem igényelnek újításokat a versenyrendszert illetően, nem tartják elavultnak a ma is használatos lebonyolítási rendszert. Ennek oka lehet az, hogy mivel fiatal generációról beszélünk, ők már ebbe a rendszerbe születtek bele, vagyis mióta európai klubfutballt néznek, azóta nem változott a struktúrája a Bajnokok Ligájának és emiatt nem is igénylik ezt. A 2024-es Bajnokok Ligája rendszer változása által kiváltott reakciók érdekesek lehetnek a jövőben, azonban ez a struktúra váltás is jelzi, hogy az UEFA próbál a topcsapatok felé nyitni és nekik kedvező lépéseket tenni. Gondolok itt a több mérkőzésre az alapszakaszban, vagy hogy a legnagyobb UEFA koefficienssel rendelkező két bajnokság négy helyett öt csapatot indíthat a főtáblán.

C2: A mintáról összességében megállapítható, hogy ellenzi a Szuperliga kezdeményezését 66,7%-uk, azaz nagyjából a sokaság kétharmada válaszolt úgy, hogy egyáltalán nem, vagy inkább nem támogatja a kezdeményezést. A Szuperliga vezetőinek érdemes elgondolkodnia, hogy megéri-e erőltetni ezt a rendszerszintű változást. Hiszen hiába nyitnának jobban a globális piacra, ha a labdarúgás eddigi szerelmesi közül pedig a többség kihátrálna, és ezáltal csökkenne az elért fogyasztók mennyisége.

A válaszolók úgy vélik, sem egy nyílt, sem egy zárt ligarendszerre nincs szüksége az európai labdarúgásnak, ahol a legnagyobb európai klubok hétről-hétre egymással játszanak. Ha mégis valamelyiknek mindenképpen meg kellene valósulnia, akkor egyértelműen a nyílt rendszert támogatnák a kitöltők, ahol van kiesés és feljutás, ezáltal egyetlen csapatnak sem lenne évről évre garantált helye ebben a ligában. A nyílt rendszeren felül pedig fontosnak tartják a válaszolók, hogy a ligába való bekerülésnek nem az alapja nem a csapatok népszerűségének kell lennie, hanem sportszakmai eredményeken alapuló bekerülési rendszert kell megvalósítani.

C3: Egyik korosztályra sem jelenthető ki, hogy támogatja a Szuperligát, azonban generációs bontást tekintve szinte az összes kérdés esetében igaz, hogy minél fiatalabb az adott generáció, annál inkább nyitott az újdonságra. A fiatalok figyelmét lekötni igencsak nehéz feladat, így elképzelhető, hogy a labdarúgásnak nem csak versenyrendszer szintjén, hanem alapszabályok tekintetében (például játékidő rövidítése) is meg kell változnia a jövőben.

Összességében tehát a mintára vonatkozóan azt a megállapítást tudom tenni, hogy a magyar, európai labdarúgást kedvelők nem kérnek a Szuperligából. Sem az új ligát nem fogadnák szívesen, sem pedig az általa képviselt értékekkel nem értenek egyet, a rendszerszintű változásokra nem nyitottak.

Ha mindenképpen meg kell valósulnia a Szuperligának, akkor mindenképpen azt javasolnám, hogy a második, 2023-as kezdeményezéshez hasonló törekvésekben gondolkozzanak. A Szuperliga 2023-as megkísérlése olyan feltételeket tartalmaz, melyek szintén nem szimpatikusak a fogyasztók számára, azonban a nyílt rendszer, valamint a sportszakmai alapon történő kvalifikáció mindenképpen olyan tényezők, melyekkel a minta sokkal inkább tud azonosulni.

A Z generáció kezdődő nyitottsága okot ad a Szuperliga képviselőinek arra, hogy továbbra se vessék el az ötletet, hiszen ők lesznek a jövő fogyasztói, és ahogyan azt a kutatás kimutatja, minél fiatalabb az adott generáció, annál nyitottabb az újdonságra. Azonban összességében a jelenlegi fogyasztók legnagyobb része ellenzi a strukturális változásokat.

A fogyasztók hozzáállását megvizsgálva a végső javaslatom az lenne a Szuperliga képviselői felé, hogy néhány évig még ne próbálkozzanak egy újabb kísérlettel, mivel a jelenlegi fogyasztói piac nem nyitott a változás felé. A jövőre való tekintettel ne vessék el az ötletet, hiszen minél fiatalabb lesz az adott generáció annál inkább lesz fogékony egy új rendszerre. A fiatal korosztály fogyasztói attitűdjének állandó monitorozását javasolnám,

ugyanis a jövő fogyasztóit ez a generáció fogja alkotni, ráadásul ez a generáció egy olyan világban él, ahol minden gyorsabb, rengeteg az információ és nagyon nehéz lekötni a figyelmet. További javaslatom, hogy egy olyan struktúrában gondolkodjanak, ahol nem a klubok népszerűsége, hanem a sportszakmai eredmények döntenek a bekerülésről, nem szükséges a magas nézettséghez, hogy minden mérkőzést topklubok játszanak egymással, valamint egy feljutáson és kiesésen alapuló rendszert kell létrehozniuk.

Összefoglalás

Az európai klubsztintű labdarúgás a fennállása során rengeteg strukturális változáson esett át, gondolok itt a Bajnokcsapatok Európa Kupája megalapításának évétől egészen 2024-ig, amikor is a Bajnokok Ligája csoportkörös kialakítását is felváltja egy úgynevezett „svájci-rendszer”. A változásoknál mindenképpen fontos megemlíteni az Európai Szuperligát, melyet már két hullámban, 2021-ben és 2023-ban is megakartak valósítani több-kevesebb sikerrel. A Szuperligát kezdeményezők főként pénzügyi vonatkozásai miatt szeretnék létrehozni ezt az új rendszert, növelve ezáltal a résztvevő csapatok kereskedelmi és közvetítési jogokból származó bevételeit.

Kutatásom fő célja volt, hogy feltárjam a magyar, európai klubfutballt követők véleményét, az európai labdarúgás versenyrendszerének strukturális változásáról.

További célkitűzéseim voltak:

C1: Megvizsgálni, hogy elégedettek-e a labdarúgó szurkolók a Bajnokok Ligája lebonyolításával.

C2: Feltárni, hogy támogatják-e az Európai Szuperliga ötletét.

C3: Megvizsgálni, hogy van-e különbség az Európai Szuperligához való hozzáállásban a különböző generációk között.

A külföldi és magyar szakirodalmakat elemezve kívántam bemutatni, hogyan ment végbe a labdarúgás elüzletiesedése, milyen bevételi forrásokkal rendelkeznek az európai topklubok, rendszersztintű változásokon ment át az európai klubfutball, valamint milyen bemutattam, milyen rendszerben képzelik el az Európai Szuperligát annak kezdeményezői.

A kutatásomat szekunder és primer, azon belül is kvantitatív módszerrel, kérdőíves megkérdezés útján végeztem. A kérdőívet a közösségi médiában kialakult szurkolói csoportokban osztottam meg, ahol olyan kitöltők álltak a rendelkezésemre, akik releváns véleménnyel rendelkeznek az adott témában. A kérdőívet 3 hét alatt 402-en töltötték ki.

A kutatás során arra a következtetésre jutottam, hogy a minta legnagyobb része ellenzi a Szuperliga létrejöttét, az általa képviselt értékeket, valamint a vele járó rendszersztintű

változásokat. Így azt javasolnám a Szuperliga képviselőinek, hogy néhány évig még ne próbálkozzanak az újbóli elindítással, azonban véglegesen se vessék el az ötletet, hiszen a kutatásból az is kiderült, hogy minél fiatalabb egy adott korosztály annál nyitottabb az újdonságokra. Ha mégis megvalósításra kerülne a liga, akkor a nyílt rendszer és a sportszakmai alapon történő kvalifikáció az, ami inkább szimpatikus a fogyasztók számára.

Szakirodalmi jegyzék

Könyvek, cikkek, tanulmányok:

- András K. (2003): Üzleti elemek a sportban, a labdarúgás példáján. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/150/1/andras_krisztina.pdf
- Andreff, W. (2021): Globalization of the sports economy. Rivista di diritto ed economia dello sport. Volume 4. Issue 3. pp 14–30. https://doi.org/10.1057/978-1-137-56854-0_13
- Balogh R. — Bácsné Bába É. (2019): Az MSSC szurkolói motivációs skála adaptálása egyetemi hallgatók körében. *Studia Mundi – Economica*, 6 évf. 1. sz. pp. 3–10. https://real.mtak.hu/98070/1/studia_mundi_vol_6_no_1_1.pdf
- Balogh R. (2021): A látvány-csapatok fogyasztói piaca, a labdarúgás példáján keresztül.
- Braun E. — Gyimesi A. — Murai G. (2022): A Bajnokok Ligája mérkőzéseinek vonzereje – győzelmi esélyek és központi csapatok. *Statisztikai Szemle*. 100. évf. 2. sz. pp. 234–265. <https://doi.org/10.20311/stat2022.3.hu0234>.
- Chadwick, S. (2009): From outside lane to inside track: sport management research in the twenty-first century. *Management Decision*, Volume 47. Issue 1. pp. 191–203.
- Dénes F. (1998): A futball eladásának közgazdasági alapjai. *Marketing & Management*, 32. évf. 3. sz. pp. 9–17.
- Ferkai M. — Ládonyi L. (2007): *Az UEFA Bajnokok Ligája nagykönyve*. Aréna 2000 Kiadó. https://adt.arcanum.com/hu/view/Sportkonyvek_250/?pg=0&layout=s
- Fort, R. D. – Quirk, J. (2011): Optimal Competitive Balance in a Season Ticket League. *Economic Inquiry*. Vol. 49. No. 2. pp. 464–473.
- Heteyi L. (2020): *A Bajnokságok Európa Kupája története*. Aposztróf Kiadó.
- Nauright, J. — Ramfjord, J. (2010): Who owns England's game? American professional sporting influences and foreign ownership in the Premier League. *Soccer & Society*, Volume 11. Issue 4. <https://doi.org/10.1080/14660971003780321>
- Sánchez, L. C. — Barajas, Á. — Sánchez-Fernandez, P. (2019): Sports Finance: Revenue sources and financial regulations in european football. *Sports and Economics*, Volume 7. pp. 327–366.
- Sloane, P. J. (2006): The European model of sport. In: *Handbook on the Economics of Sport* (W. Andreff — S. Szymanski eds). Edward Elgar, pp. 299–301.
- Szemesi S. (2015): *Nemzetközi és európai sportjog*. Campus Kiadó.

Szymanski S. (2003): The Economic Design of Sporting Contests. Journal of Economic Literature. Vol. 41. No. 4. pp. 1137-1187.

Szymanski, S. (2015): Money and Football: A Socceronomics Guide. Economic Affairs. Volume 35. Issue 3. pp. 298. <https://doi.org/10.1111/ecaf.12150>

Vácz P. — Anetta, M. — Bácsné Bába, É. (2021): A Covid-19 koronavírus hatása a nagy Észak-Amerikai sportligákra. Acta Carolus Robertus. 11. évf. 1. sz. pp. 157–166.

Veres Z. — Hoffman M. — Kozák, Á. (2017): Bevezetés a piackutatásba. Akadémiai Kiadó.

Williams, J. (1994): The Local and the Global in English Soccer and the Rise of Satellite Television. Sociology of Sport Journal. Volume 11. Issue 4. pp. 376–399.

Wilson, R. (2017): An analysis of factors affecting financial performance in English professional team sports. Proquest. <https://doi.org/10.7190/shu-thesis-00060>

Zhang, J. — Kim, E. — Matromartino, B. — Qian, T. (2018). The sport industry in growing economies: critical issues and challenges. International Journal of Sports Marketing and Sponsorship. Volume 25. Issue 2. <https://doi.org/10.1108/IJSMS-03-20>

Internetes források:

Deloitte (2023): Deloitte Football Money League 2024 <https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/sports-business-group/articles/deloitte-football-money-league.html?fbclid=IwAR31tBTwmb3kKDiSjImEL1xFkpgAge2qEoWGdG3ZiSuCbNrrdRahbB84cN4>

Nemzeti Sport (2021): Szuperliga: Klubonként 18 topmeccs az ősszel – itt a lebonyolítási terv <https://www.nemzetisport.hu/minden-mas-foci/2021/04/szuperliga-klubonkent-20-topmeccs-az-osszel-itt-a-lebonyolitasi-terv>

Nemzeti Sport (2023a): Labdarúgás: Új tervvel álltak elő a Szuperliga szervezői – sajtóhír <https://www.nemzetisport.hu/minden-mas-foci/2023/01/labdarugas-uj-tervvel-alltak-elo-a-szuperliga-szervezoi-sajtohir>

Nemzeti sport (2023b): Szuperliga: Új tervezet! 60-80 csapatos nyílt versenysorozat jöhet? <https://www.nemzetisport.hu/minden-mas-foci/2023/02/szuperliga-uj-tervezet-60-80-csapatos-nyilt-versenysorozat-johet>

UEFA (2022): UEFA approves final format and access list for its club competitions as of the 2024/25 season <https://www.uefa.com/returntoplay/news/0275-151c779310c3-b92bbf0d24f9-1000--uefa-approves-final-format-and-access-list-for-itsclub-competi/>